

Галерија слика "Сава Шумановић"- Шид

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ СЛИКАРСТВА САВЕ ШУМАНОВИЋА

НОВО ЧИТАЊЕ БЕРАЧИЦА

Сава Шумановић

У Галерији слика „Сава Шумановић“ чувају се три слике ***Берачица***, уља на платну, све насликане 1942. године изузетно великог формата, 1. ИСШ 347, 159x189,5цм; 2.ИСШ 323, 249x189цм и 3.ИСШ 346, 159x189,5цм. Композицију прве слике чине три крупне женске фигуре у првом плану које носе корпе пуне грожђа, сасвим лево до њих, мало издвојена седи женска фигура окренута леђима. У позадини је виноград. Композицију друге, средишње слике чини пет женских фигура, од којих три носе корпе пуне грожђа према бурадима у које их истресају и налазе са леве стране, док у првом регистру, са десне стране једна женска фигура клечи надвијена над корпом пуном грожђа, а друга женска фигура иза ње окренута је леђима и истреса корпу грожђа у бурад . У позадини слике дат је виноград, са пролазом по средини, пејзажом у задњем регистру са њивама, са приказом зрелог жита на једној. Две мање фигуре жена прилазе тим пролазом према бурадима.Трећу композицију чине три крупне женске фигуре од којих две носе корпе пуне грожђа док између њих клечи једна фигура жене нагнута над корпом пуном грожђа. У позадини је виноград. Ручом сликара на позадини прве наведене слике записано је:“ Почео цртати 30.VII 42., почео уљем 3.VIII 42, почео финим бојама 5. VIII 42. по подне.“

Ове три слике до сада нису сагледаване као једна целина и нису привлачиле превише пажње оних који су се бавили проучавањем сликарства Саве Шумановића¹. Податак који су истраживачи износили о овом триптиху је да су то слике које су последње настале, са нагласком на документарну вредност. Све три слике сматране су делом истог циклуса, почетку стварања новог циклуса, уобичајеног поступка сликара², који је нагло прекинут трагичном смрћу.

Да се оне прецизно нижу и настављају једна на другу, случајно је откривено пре 5 година кад су требале бити истовремено изложене у сталној поставци.Од тада су оне изложене заједно, симболично на самом излазу из галерије, као триптих.

Композиције ***Берачица*** привлаче пажњу већ на први поглед својим форматом, великим бројем крупних женских фигура у првом плану, као и неубичајено светлим колоритом. Сликао је Шумановић мотив бербе и берачица и раније. Сликао је крупне женске фигуре, композиције са више женских фигура, али у композиционом погледу ово у његовом опусу представља јединствену појаву.

Сви претходни аналитичари Шумановићевог дела учили су колико су ***Берачице*** другачије од оног што је стварао у то време; анализирали су их ликовно, имали примедбе на пропорције, колорит, монументалност.³ Те примедбе су потпуно оправдане јер су доказ да су ове слике изазивале коментар и недоумицу односно да слике нешто поручују само није дефинисано шта. Оправдање за то могло би да се нађе у чињеници што претходно нису анализиране као целина, односно као триптих, као и у друштвеним околностима у којима су сагледаване.

Да би се сагледао целокупни значај овог триптиха неопходно је чињенично размотрити време и околности када је настао овај триптих. Шид за време владавине НДХ свакако није било тихо мирно место као десет година раније када је почео такозвани шидски период.⁴

Породица и васпитање је такође један од битних фактора за разумевање овог триптиха. Породица Шумановић била је угледна грађанска породица православне вероисповести.⁵. Ако се узму у обзир ова два аспекта у сагледавање слика насталих у то време, затим наравно и високо образовање сликара, почиње ново „читање“ композиција.

Композицију триптиха чине:12 снажних младих жена у берби грожђа. Оне су наглашено снажне јер носе корпе пуне црног грожђа. Једна је благо издвојена и окренута леђима, а две клече нагнуте над корпама пуним грожђа, нама су окренута њихова чиста стопала. Сунце сија као да је најлепши дан у јулу, у центру највеће средишње композиције, између размакнутих редова винограда простире се њива зрелог жита. Сада се већ уочавају јасне асоцијације на симболе хришћанства.

Многе је јасних суштинских хришћанских симбола да би се могли занемарити , наћи неко оправдање у болести или недостатку инспирације сликара и сврстати ове три слике у композиције са жанр сценама које је сликар претходно радио. У прилог овом ставу говоре истовремено и сва одступања од реалистичког приказивања бербе грожђа коју је сликар годинама гледао, учествовао и сликао. На овим сликама влада једна надреална атмосфера, захваљујући светлости, колориту, монументалности формата и фигура и укидању временских граница као на фрескама.

Мноштво је појединачних детаља који својим постојањем указују да је у питању симболика, а не Шумановићев поетски реализам. Жене су свакако учеснице у берби грожђа, али у стварној берби грожђа корпе носе искључиво мушкарци. Берба се одвија у септембру или чак октобру, када нико више не иде бос. Два бурета пуна грожђа су на земљи, а иначе су увек на запрежним колима јер не постоји начин да се пуна бурад подигну на кола и превезу до места где је квеча.⁶ Нарочито је упечатљива представа зрелог жита и грожђа истовремено, што се у природи не дешава, а непоштовање временских оквира тако је типично за религиозно сликарство.

Симболи хришћанства, грожђе које представља вино, односно крв Христову и зрело жито које је симбол тела Христовог, Евхаристија, сама је суштина хришћанства установљена на Велики Четвртак када је Христос својој дванаесторици следбеника пренео Свету тајну.

Сава Шумановић

Стога је порука триптиха интуитивно наслућен наговештај нечег страшног што нас очекује, али и порука где је спас и шта је суштина живота, као да зрачи из ***Берачица***. Оне се сигурно моле за спасење душе јер мимика које се чита на њиховим лицима није ни бол или патња проузрокована радом, њихова отворена уста не певају јер и певање изискује напор који би се се видео. Оне се моле, нека с погледом у небо, а неке клечећи у молитвеном стау.

То што се определио да на сликама буду само жене, да оне буду тако наглашено снажне можда се може приписати рату у ком се зна где су мушкарци или томе да су жене те којима је од Бога дато да дарују живот. То потврђују њихова боса стопала којима су потпуно повезане са земљом и природом.

После свега потпуно је јасно да су ***Берачице*** једна завршена целина, триптих којим је велики уметник показао да је био потпуно свестан времена у ком је живео са свим страхотама и неизвесностима.

Око карактера уметника, његове систематичности и не препуштању случајностима, као и детаљном скицирању и промишљању сваке композиције, сложили су се сви претходни аналитичари. Стога је то разлог више, да избор мотива, теме и колорита ове јединствене композиције из опуса великог сликара светлости никако не може бити случајан.

Сава Шумановић

Сава Шумановић

Сава Шумановић

Сава Шумановић

Весна Буројевић

Весна Буројевић

Весна Буројевић

Весна Буројевић

Весна Буројевић

¹ М.Протић 1984.
Л.Трифуновић 1965.
Д.Башичевић 1997.
Љ. Миљковић 2007.

² Сава Шумановић, Место предговора 1939.

³ Д.Башичевић 1997.

М.Протић 1984.

Љ.Миљковић 2007.

⁴ Д.Башичевић 1997.стр.

⁵ Сима Томовић, Монографија Шида 1973.

⁶ Антонија Ткалчић Кошчевић, Балада о покојном школском другу ,1953.

⁷ Направа којом се меље и цеди грожђе

Сава Шумановић, Весна Буројевић, Далибор Огризовић, Штампа; Илијанум Шид

Галерија Слика Сава Шумановић Шид 30.05.2008.

Дизајн: Далибор Огризовић

Штампа; Илијанум Шид

Сава Шумановић

Сава Шумановић

Сава Шумановић

Сава Шумановић

Сава Шумановић

Сава Шумановић

Сава Шумановић